

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра технології ліків

Дисципліна «Аптечна технологія ліків»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИГОТОВЛЕННЯ ЕМУЛЬСІЙ

Лекція для студентів
спеціальності «Фармація»

Лекцію читає:

Зав. кафедрою технології ліків НФаУ,
заслужений діяч науки і техніки України,
доктор фармацевтичних наук,
проф. Ярних Тетяна Григорівна

План лекції

- 1. Визначення та характеристика емульсій.**
- 2. Типи емульсій.**
- 3. Характеристика та класифікація емульгаторів.**
- 4. Теоретичні основи утворення емульсій.**

Теоретичне питання для самостійного вивчення:

1. Оцінка якості емульсій: відсутність механічних домішок, розшарування, відхилення в загальній масі.

Рекомендована література

1. Вимоги до виготовлення нестерильних лікарських засобів в умовах аптек [Електронний ресурс] : настанова СТ-Н МОЗУ 42-4.5:2015, затверджені Наказом МОЗ України № 398 від 01.07.15. – К., 2015. – 109 с. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/docfiles/dn_20150701_0398_dod1_ns.pdf (дата звернення 26.02.17 р.).
2. Державна фармакопея України : в 3 т. / ДП “Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів”. – 2-е вид. – Харків : Державне підприємство “ Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів ”, 2015. – Т.1. – 1128 с.
3. Довідкові матеріали для підготовки до Державної атестації з технології ліків для студ. спец. «Фармація» та «Клінічна фармація» [Електронний ресурс] / Т. Г. Ярних, Н. В. Хохленкова, Н. Ф. Орловецька та ін. – Х. : НФаУ, 2014. – 28 с. – Режим доступу: <http://tl.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2015/08/spravochnye-materialy-ATL-2011-svoistva-veshchestv.pdf> (дата звернення 26.02.17 р.).
4. Електронний навчальний посібник з аптечної технології ліків для самостійної позааудиторної роботи студентів [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / Т. Г. Ярних, О. І. Тихонов, В. В. Ковальов та ін. – Х. : НФаУ, 2015. – 2 Гб. – Режим доступу: <http://pharmel.kharkiv.edu/moodle/course/index.php?categoryid=150>. (дата звернення 26.02.17 р.).
5. Інструкція із санітарно-протиепідемічного режиму аптечних закладів [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 275 від 15.05.2006 р. – К., 2006. – 21 с. – Режим доступу : http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20060515_275.html (дата звернення 26.02.17 р.).
6. Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і виробу медичного призначення, порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 360 від 19.07.2006 р. – К., 2006. – 22 с. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20050719_360.html (дата звернення 26.02.17 р.).

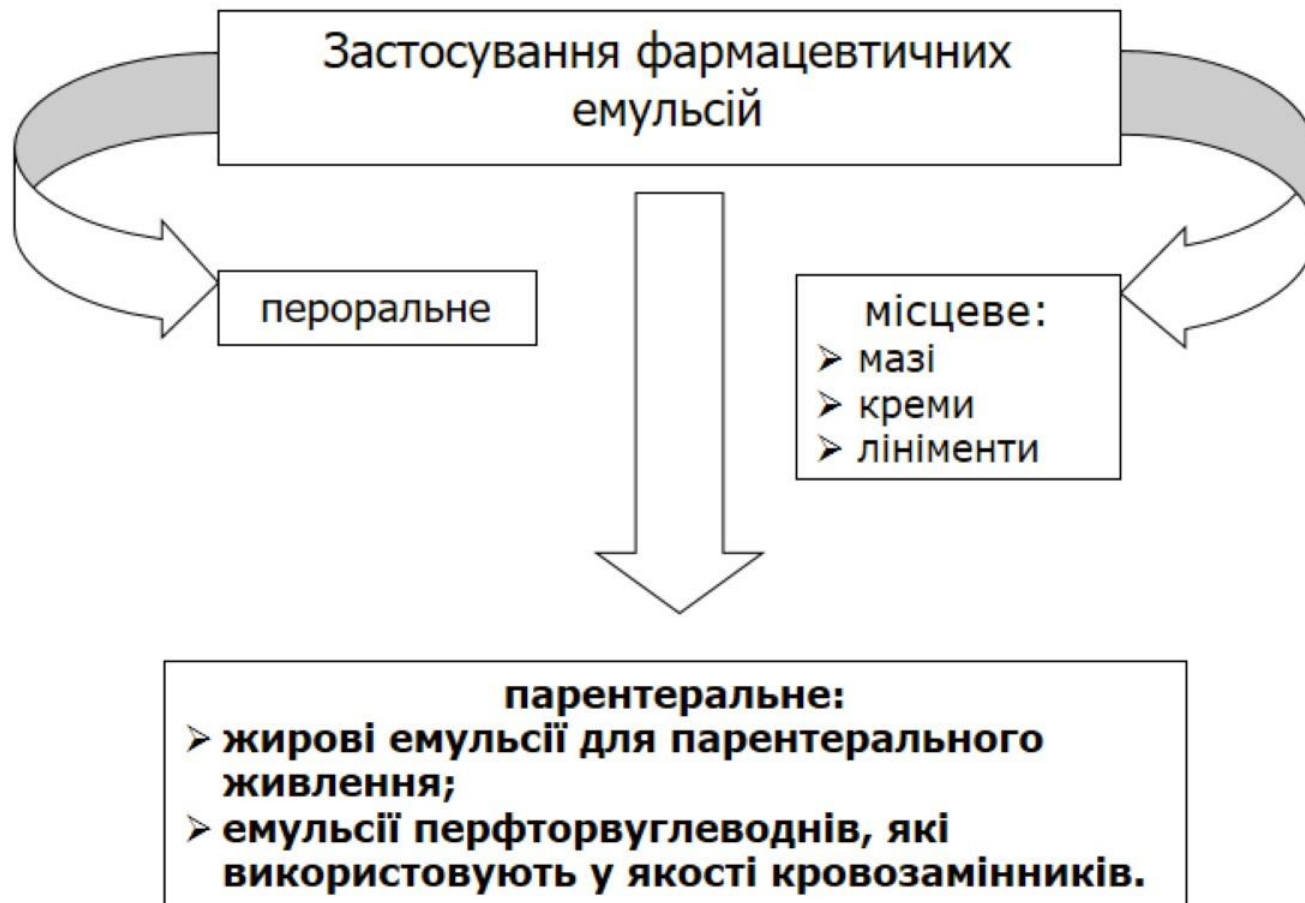

Рекомендована література

7. Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю якості лікарських засобів в аптеках [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 812 від 17.10.2012 р. – К., 2012. – 28 с. – Режим доступу : http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20121017_812.html (дата звернення 26.02.17 р.).
8. Про лікарські засоби [Електронний ресурс] : закон України № 123/96-ВР від 04.04.1996 р. – К., 1996. – 37 с. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 26.02.17 р.).
9. Про організацію зберігання в аптечних установах різних груп лікарських засобів та виробів медичного призначення [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 44 від 16.03.1993 р. – К., 1993. – 82 с. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20170119_44.html (дата звернення 26.02.17 р.).
10. Сборник тестов по аптечной технологии лекарств: Специальности «Фармация» и «Клиническая фармация»: учеб. пособ. для студ. Вузов / под ред. А. И. Тихонова и Т. Г. Ярних. – Х. : Изд-во НФаУ – Оригинал, 2008. – 270 с.
11. Тихонов, О. І. Аптечна технологія ліків : підруч. для студ. фарм. ф-тів ВМНЗ України III-IV рівнів акредитації / О. І. Тихонов, Т. Г. Ярних; за ред. О. І. Тихонова. – Вид. 4-ге, випр. та допов. – Вінниця : Нова Книга, 2016. – 536 с.

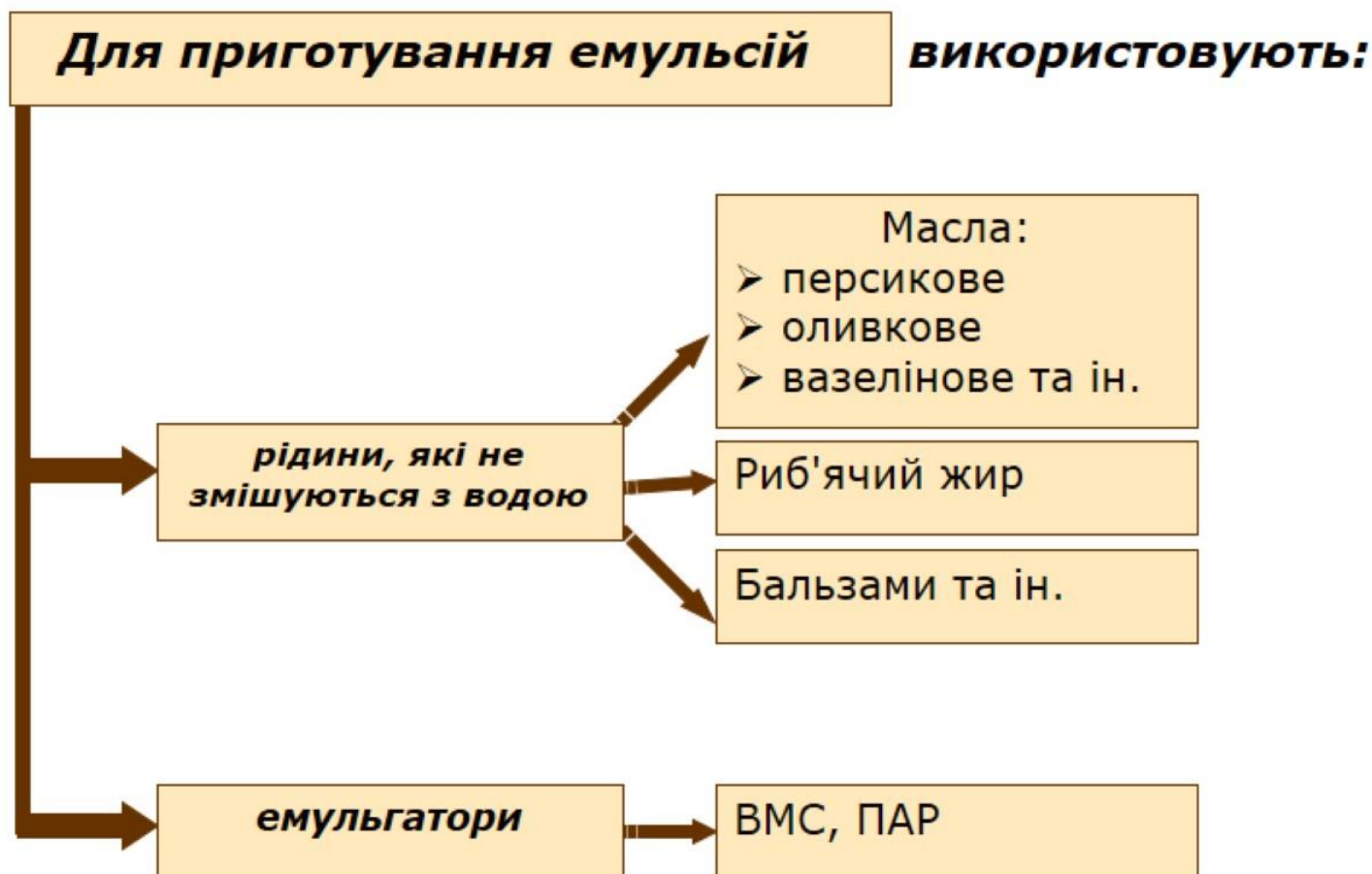
4. ВИЗНАЧЕННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМУЛЬСІЙ

Емульсії – однорідна за зовнішнім виглядом лікарська форма, яка складається із взаємо нерозчинних тонко диспергованих рідин, призначена для внутрішнього, зовнішнього або парентерального застосування.

4. ВИЗНАЧЕННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМУЛЬСІЙ

В емульсіях розмір часток (крапель) дисперсної фази:
від 1 до 50 мкм.

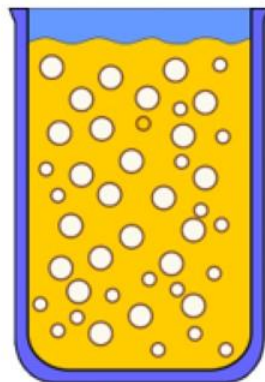
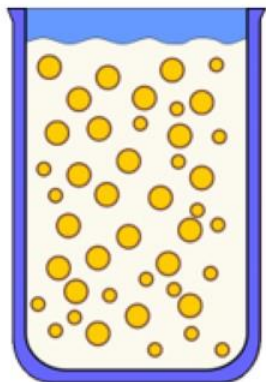

4. ТИПИ ЕМУЛЬСІЙ

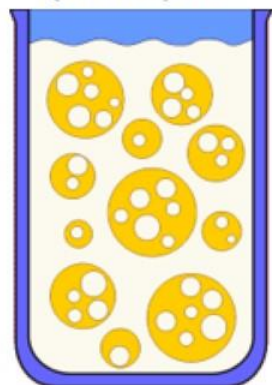
Дві рідини, які не змішуються, можуть утворювати два типи емульсій в залежності від того, яка з рідин буде перетворена на дисперсну фазу та дисперсійне середовище

Масло-вода (М/В) – прями, або першого роду обернені, або другого роду (змиваються водою)
Вода-масло (В/М) – обернені, або другого роду (не змиваються водою)

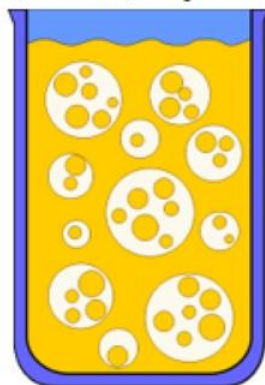

множинні емульсії

Вода-масло-вода (В/М/В) або

Масло-вода-масло (М/В/М) емульсії

–○ вода; ○– масло

способи визначення типу емульсій

Метод розбавлення

Метод окрашування

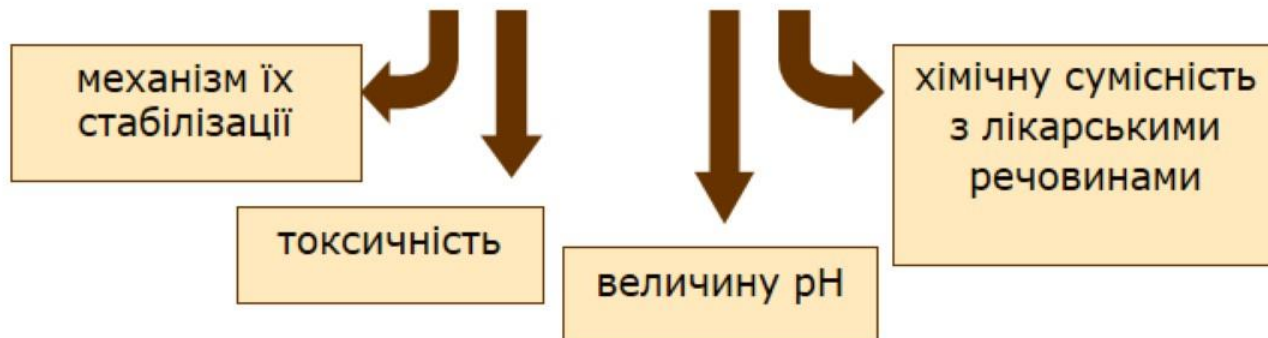
Метод кондуктометричний

Метод парафінованої пластинки

4. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЕМУЛЬГАТОРІВ

ПРИ ВИБОРІ ЕМУЛЬГАТОРІВ ВРАХОВУЮТЬ

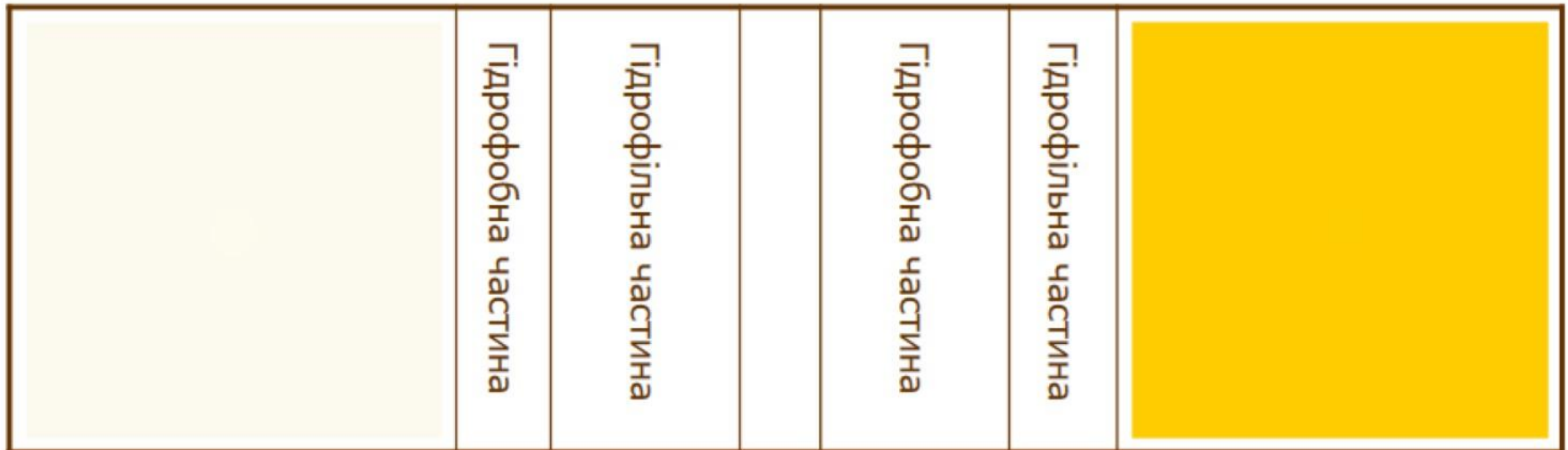
4. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЕМУЛЬГАТОРІВ

Механізм стабілізуючої дії емульгаторів

Емульгатори, адсорбуючись на межі фаз, знижують поверхневий натяг та накопичуються на поверхні поділу, а головне, окутуючи крапельки диспергуємої речовини, утворюють адсорбційну плівку – **основний фактор стабілізації емульсій.**

$$S_1 < S_2$$

$$S_1 > S_2$$

ε

ε

Захисні плівки можуть складатися з одного або декількох молекулярних шарів емульгатору (моно- або полімолекулярні плівки).

4. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЕМУЛЬГАТОРІВ

Про поверхнево-активні властивості емульгаторів можна судити за величиною *гідрофільно-ліпофільного балансу (ГЛБ)*.

ГЛБ – це співвідношення гідрофільних та гідрофобних груп у молекулі, значення якого виражається певним числом.
(на практиці використовується шкала ГЛБ від 0 до 20,0)

Величина ГЛБ	Область застосування ПАР	Величина ГЛБ	Область застосування ПАР
1,5-3,0	піногасники	8,0-18,0	емульгатори типу М/В
3,0-6,0	емульгатори типу В/М	13,0-15,0	піноутворювачі
7,0-9,0	змочувачі	15,0-18,0	солюбілізатори

4. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЕМУЛЬГАТОРІВ

Тип емульсії, яка утворюється залежить від розчинності емульгатору в тій або іншій фазі. Дисперсійним середовищем стає та фаза, у якій емульгатор переважно розчиняється.

Для отримання стабільних емульсій

Типу М/В

застосовують:

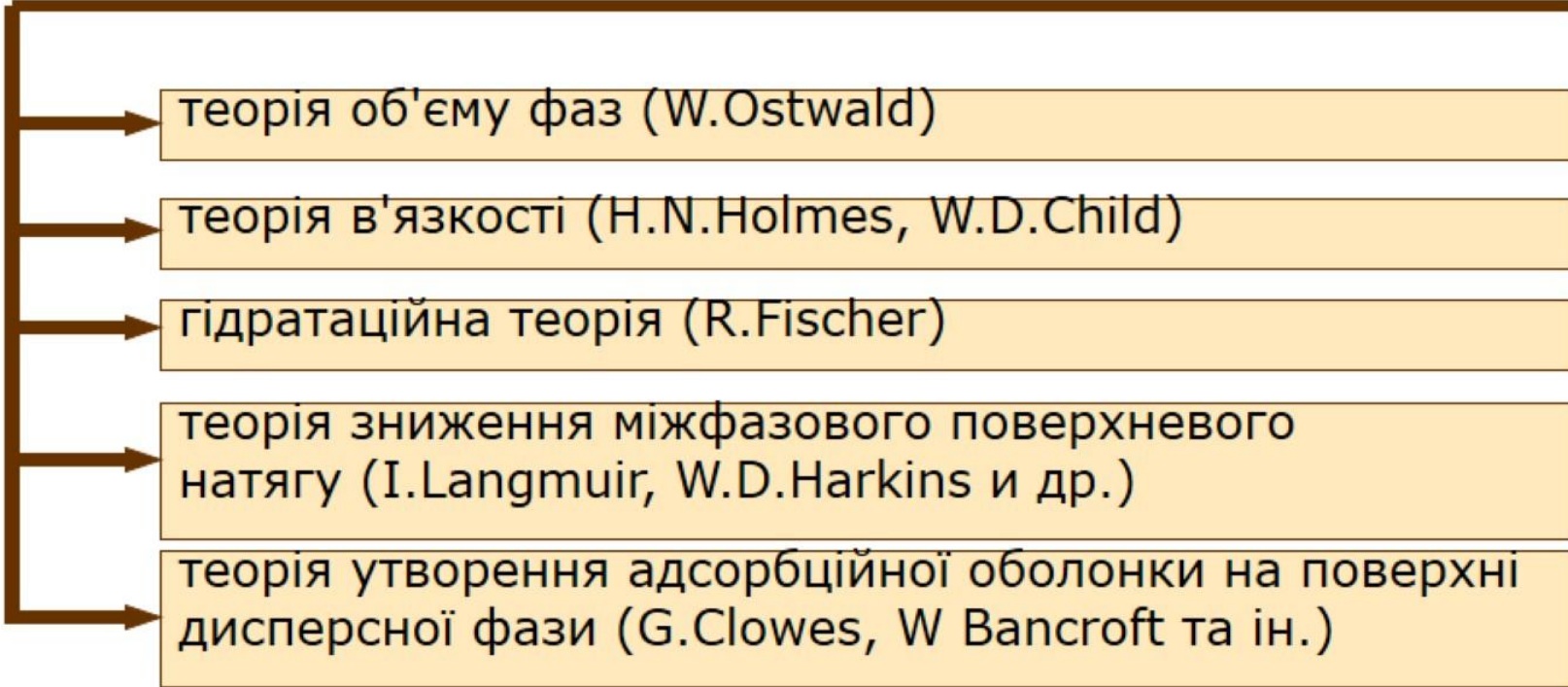
Типу В/М

<i>гідрофільні емульгатори (з ГЛБ 8-18)</i>	<i>ліпофільні емульгатори (з ГЛБ 3-6)</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ камеді, ➤ білки, ➤ лужні мила, ➤ слизи, ➤ пектини та ін.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ланолін, ➤ похідні холестерину, ➤ фітостерин, ➤ пентол, ➤ емульгатор Т-2 та ін.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УТВОРЕННЯ ЕМУЛЬСІЙ

Теорії утворення емульсій

теорія об'єму фаз (W.Ostwald)

теорія в'язкості (H.N.Holmes, W.D.Child)

гідратаційна теорія (R.Fischer)

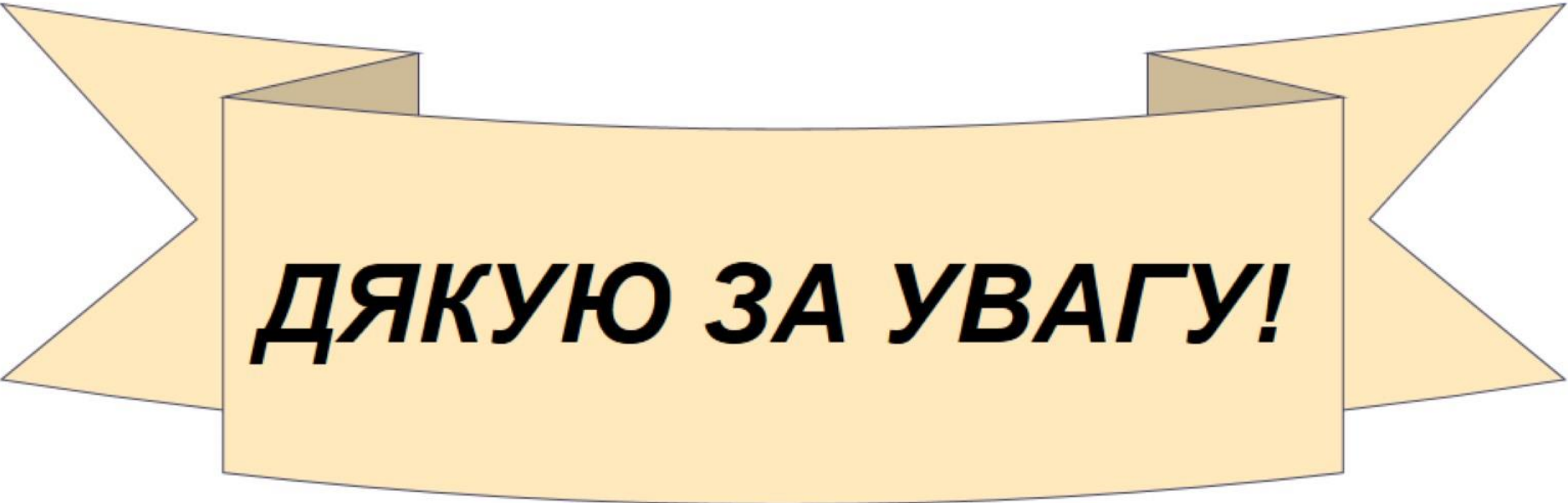
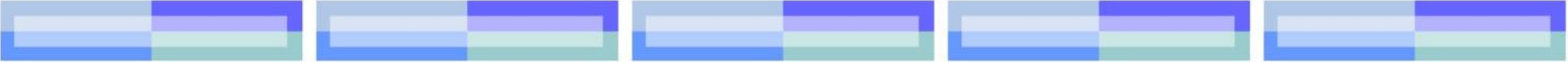
теорія зниження міжфазового поверхневого натягу (I.Langmuir, W.D.Harkins и др.)

теорія утворення адсорбційної оболонки на поверхні дисперсної фази (G.Clowes, W Bancroft та ін.)

ВИСНОВКИ

- 1. Наведено визначення та характеристику емульсій.**
  - 2. Розглянуто типи емульсій.**
  - 3. Наведено характеристику та класифікацію емульгаторів.**
  - 4. Розглянуто теоретичні основи утворення емульсій.**
-

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

